

Sfântul Grigorie cel Mare (Dialogul) (II) Exigențe pastorale

Pr. Lect. Dr. Mihai IOSU

Suntem ceea ce gândim, spunem și facem. Dacă gândul îl putem manevra în ascuns, graiul și lucrarea sunt manifestări exterioare, edificatoare în ceea ce privește intenția, argumentarea și scopul traiectoriei ființei umane. Preotul păstor, fiind exponentul unei comunități, poate proveni din ea, dar sigur integrat în ea, este dorit de membrii comunității, fiii săi duhovnicești, să fie reprezentantul pilduitor a ceea ce numim concordanța dintre cuvânt și faptă. Acest standard de viață este apanajul oricui vrea să fie și să rămână un exemplu. Reușita în viața pastoral-misionară se datorează, în mare măsură, dar nu exclusiv, acestei componente din preocuparea și justificarea celui chemat, ales, numit și instalat ca păstor responsabil.

Sfântul Grigorie cel Mare lasă posterității câteva coordonate ale vieții păstorului¹, care, fără a fi rigide, îi fixează acestuia statutul-cadru în care și de pe urma căruia viază conștient și eficient. Având o plajă suficientă de introspecție, de experimentare și apoi de valorificare a rezultatelor, climatul descris dă nota specifică prezenței și participării responsabile și rodnice a preotului, ca „slujitor al lui Dumnezeu, delegat al Mântuitorului pentru continuarea lucrării Sale de mântuire a sufletelor”², om pentru oameni și nu pe lângă ei sau chiar contra lor. „Deasupra oricărei demnități omenești este așezat preotul lui Dumnezeu; Marele Arhieru al cerurilor, în rugăciunea Sa din apropierea Patimilor și a morții, se ruga pentru preoți: *Sfințește-i pe dânșii întru adevărul Tău...* adică alege-i pe ei pentru Tine, din lume, pentru deosebita slujbă a Ta în cuvântul adevărului”³.

---

¹ Sfântul Grigorie cel Mare (Dialogul), *Cartea regulei pastorale*, trad. de Pr. Prof. Onor. Dr. Alexandru Moisiu, Ed. Centrului mitropolitan, Sibiu, 1987, p. 48.

² Pr. Prof. Dr. Ene Braniște, *Despre preoție*, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2004, p. 152.

³ Drd. Caplat S. Simion, „Profilul predicatorului creștin după Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfântul Grigorie Dialogul și Fericitul Augustin”, *ST*, seria II, anul XVIII, nr. 7-8, septembrie-octombrie 1966, p. 489.

1. Păstorul de suflete trebuie să fie curat în gânduri

Deloc întâmplătoare este această prioritate. Curăția interioară nu poate rămâne ascunsă. Chiar dacă cel ce o deține, din smerenie, o păzește cu maximă discreție, va fi reperată, cu siguranță, de cei din jur. Ce temelie mai solidă, la baza unei construcții unice, mântuirea credincioșilor, poate construi sau expune cineva? „Păstorul trebuie să fie curat în gândurile sale. Întotdeauna! Nu trebuie să fie pătat de nicio necurăție, dacă scopul slujbei pe care a primit-o este acela de a șterge pata murdăririi și din inimile altora”⁴. Ideea sfântului e întărită de un cuvânt: Întotdeauna! La acest capitol nu se îngăduie sincope, pauze de relaxare care să întrerupă un proces de o astfel de anvergură. „*Curățați-vă voi, cei ce duceți vasele Domnului (Is 52, 11)*. Poartă vasele Domnului toți aceia care, prin viața lor, primesc să conducă spre sanctuarele veșniciei sufletele credincioșilor lor. Ei înșiși trebuie să se convingă cât de curățit trebuie să fie aceia care, în virtutea unei obligații personale, au datoria să ducă vasele cele vie în templul eternității”⁵. Grija pentru păstrarea luminii și curăției lăuntrice, ca și spectrul reflexiei exterioare a acesteia, arată, în mare măsură, vocația și afirmarea ei, înțelegerea misiunii, dar și dorința de a înnobila noțiunea și viața de păstor. „Cel care dorește să devină preot trebuie să trăiască în duhul sfințeniei lui Hristos. Sfințenia este idealul vieții fiecăruia... Este rodul echilibrului și armoniei dintre suflet și trup, realizându-se prin renunțarea și subjugarea a tot ceea ce duce la păcat și participarea existențială la viața și desăvârșirea celor din jur”⁶.

„Igiena” vieții interioare nu trebuie înțeleasă ca o preocupare cu circuit închis, unde doar preotul și eul lui sunt factori de acțiune și de concluzionare. Imaginea interioară se reflectă în modalitatea de ilustrare a adevăratei chemări. După cum *un nume bun este mai de preț decât untdelemnul cel bine mirositor (Ecc 7, 2)*, așa este viața lăuntrică, trăită și tratată civilizată și luminată, în economia unei pastorații fructuoase. Dacă *numele bun*, renumele, devansează apariția fizică a persoanei, tot astfel calitatea de exigent și consecvent factor de curăție și curățenie interioară îi face reclamă preotului responsabil, și aceasta înainte ca gruparea comunitară să-i descopere toate însușirile și intențiile. Prin urmare, atenție! „*Sermo imago animi est: vir qualis, talis est oratio*” (Vorba este imaginea sufletului: cum e omul așa e și discursul)⁷.

⁴ Sfântul Grigorie cel Mare (Dialogul), *op. cit.*, p. 49.

⁵ *Ibidem*, p. 49.

⁶ Pr. Drd. Ion Bălăceanu, „Principii pastorale în opera *Cartea regulei pastorale*, a Sfântului Grigorie cel Mare și actualitatea lor”, *BOR*, anul C, nr. 3-4, martie-aprilie 1982, p. 288.

⁷ Publilius Syrus, *Sententiae/Maxime*, Ed. Saeculum I.O., București, 2003, p. 135.

2. Imaginea conducătorului de suflete să fie luminată și susținută de o purtare pilduitoare

Preotul gândește și acționează în perimetrul misiunii sale, având în inimă și în fața ochilor puterea și clarviziunea date de Modelul Hristos. Din această paradigmă el este onorat să împrumute exemplul dat de Mântuitorul nostru, la rândul lui fiind imaginea și puterea exemplului. Unii ar spune, doar teoretic. Atenție! Preotul preia și trebuie să exemplifice cu metoda sa de lucru preocuparea de evidențiere, urmare și îndrumare pe calea vieții. Nu are alternativă. „Orice faptă, gest sau cuvânt ale preotului formează un întreg complex de îndemnuri și pilde morale”⁸. Parcursul pastoral a demonstrat, atâtea experiențe fiind dovada, că „turma care urmează cuvântul și purtarea păstorului înaintea în viața duhovnicească mai mult văzând pilda acestuia decât auzind numai îndemmurile. Slujba lui îl constrânge să învețe adevăruri sublime, dar tot din același motiv trebuie să se silească să dea și cea mai frumoasă pildă”⁹. Aici, cel chemat să slujească lui Dumnezeu și oamenilor este propulsat în poziția de exponent al puterii exemplului și, ceea ce este interesant și cu grad mare de optimism, lui nu i se pretind acțiuni și atitudini imposibile. Are acces la o bază de pregătire poate ca nimeni altul, exemple de la care să ia exemplu, fiind extrem de numeroase. I se cere să valorifice ceea ce are, iar dacă nu are suficient i se deschid perspective de urmărit și urmat, într-un număr mai mult eficient decât suficient. Aceasta doar dacă și-a înțeles menirea, este conștient de chemarea sa și dornic să fie nu doar un om între oameni, cât mai ales reprezentantul unei instituții divin-umane, numit și instalat să înalțe umanul la piscuri divine. Prin exemplul său, preotul „ne arată toate potecile care ne duc sus; ne îndreaptă privirile, în drumul spre înălțime, spre toate frumusețile lui. Și are muntele acesta al preoției frumuseți chiar de la poalele lui! Ne arată frumusețile, dar ne atrage luarea-aminte și asupra primejdiilor... Să nu fim nici totdeauna cu ochii pe sus, dar nici numai cu ochii la picioare”¹⁰.

Ideea de exemplu trebuie să se materializeze și pentru că păstorul sufletească, străduindu-se să arate și să populeze calea vieții, are ca obiectiv sublimul preoției, acel Ceva care se ridică sau se află la o mare înălțime în ierarhia valorilor, descoperit, trăit și prezentat ca desăvârșit, măreț, înălțător, superb, minunat. „Caracterele sublimului ar fi: grandoarea și puterea... grandoarea însoțită de sentimentul nimicniciei, al neputinței, al fricii... puterea însoțită de conștiința unui elan, a unui

⁸ Pr. Drd. Ion Bălăceanu, art. cit., p. 290.

⁹ Sfântul Grigorie cel Mare (Dialogul), *op. cit.*, p. 51.

¹⁰ Pr. Dumitru Fecioru, prefață la Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfântul Grigorie de Nazianz, Sfântul Efreem Sirul, *Despre preoție*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1998, p. 6.

adaos de viață, a unei puteri personale dobândite prin sentimentul siguranței pe care-l capeți prin prezența unei puteri în afară de tine, a lui Dumnezeu¹¹.

Asociind ceea ce trebuie să fie cu ceea ce este, preotul se responsabilizează, realizând, de asemenea, că „este constrâns... să săvârșească el însuși cu fapta ceea ce a cerut altora cu graiul”¹². Meditând la ce i se cere și la ce poate oferi, el devine autoritatea care, cu mandat și posibilitate, poate pune în valoare puterea exemplului și, în lucrare, roadele pozitive ale acestuia. „Josniciile lucrărilor pământești nu mai sunt parte pentru acela care se dăruiește predicării lucrurilor celor cerești. Acela care se folosește de predicarea celor cerești, e ca și cum ar sta pe culmile cele mai înalte, atrăgând în felul acesta, cu atât mai ușor, la desăvârșire pe supușii săi, cu cât le va da o dovadă concretă că el se află în culmea desăvârșirii”¹³.

3. Preotul trebuie să fie discret la tăcere și folositor la vorbă

Să fie cumpătat. Să se lase stăpânit de simțul măsurii. Fiind perceput ca cel ce deține forța exemplului, preotul va fi urmărit întâi pe filiera: ce spune, cum spune și când spune? Fără a minimaliza argumentul tăcerii, nu trebuie să uităm că misiunea preoțească găsește un important sprijin în calitatea și capacitatea de a vorbi. A învăța. A explica. A fundamenta. „Cuvântul păstorului trebuie să fie potrivit cu însușirile ascultătorilor, pentru a putea răspunde nevoilor sufletești ale fiecăruia, pentru a nu se abate de la meșteșugul de edificare comună”¹⁴.

În exercițiul slujirii, pendularea între a tăcea și a vorbi este de mare efect, mai ales dacă ea se face profesionist, păstrându-se proporția optimă în funcție de ce reclamă situația sau cazul aparte. „Păstorul de suflete trebuie să fie înțelept la tăcere și folositor la vorbă, pentru ca să nu se descopere ceea ce trebuia tăcut, sau să vorbească cu privire la ceea ce ar fi bine să fie spus pe față. După cum, cuvinte nechibzuite pot duce la greșală tot așa tăcerea nepotrivită poate lăsa în greșală pe aceia care trebuiau să fie lămurii”¹⁵. Pentru a putea gestiona optim mediul pastoral preotul trebuie să stăpânească știința comunicării împreună cu arta sau filozofia discreției, a tăcerii. La acest subiect, parametri favorabili și determinanți, în ceea ce privește reușita, ar fi încadrați în următorul enunț: preotul „nu e nici risipitor, nici scump la vorbă, adică vorbește prea puțin, pentru a fi socotit mare

¹¹ *Ibidem*, p. 8-9.

¹² Pr. Asist. Dr. Alexandru Moisiu, „Sfaturi omiletice și pastorale în opera Sfântului Grigorie Dialogul”, *MA*, anul II, nr. 1-2, ianuarie-februarie 1957, p. 105.

¹³ Sfântul Grigorie cel Mare (Dialogul), *op. cit.*, p. 51.

¹⁴ Pr. Conf. Dr. Alexandru Moisiu, „Din sfaturile omiletice și pastorale ale Sfântului Grigorie Dialogul”, *MA*, anul XI, nr. 1-3, ianuarie-martie 1966, p. 109.

¹⁵ Sfântul Grigorie cel Mare (Dialogul), *op. cit.*, p. 53.

Sfântul Grigorie cel Mare (Dialogul) (II). Exigențe pastorale

vorbitor, dar vorbește destul pentru a nu fi tăcut¹⁶. Din păcate, nu putem cuantifica procentual situațiile când trebuie să tăcem sau să vorbim. În schimb, putem contabiliza când o reacție sau alta, folosite unde și când trebuie, aduc fie rezultatul urmărit, fie eșecul nedorit. De multe ori, atât rezultatul pozitiv, cât și nereușita pot supradimensiona gradul de percepție și apoi cel de imitare, cu care participă credincioșii la actul pastoral. „Când preotul se pregătește să vorbească, trebuie să cumpănească și să observe cu o mare grijă și control de sine ce trebuie să vorbească, pentru ca nu cumva, avântându-se în chip neorânduit la vorbă, să ducă în greșală inimile credincioșilor¹⁷”.

Atât zicerea, cât și tăcerea sunt utilizate nu numai pentru a trece momentul, dar și pentru a lumina sau lămuri în perspectivă. Fiind amândouă soluții, rămâne la latitudinea celui investit să rezolve cazul, folosirea cu prioritate a celei optime. Argumentele pentru o opțiune sau alta trebuie să aibă girul ideii de soluționare, dacă nu rapidă și sigură, cel puțin sigură.

Preferința diferă de la caz la caz. Chiar dacă maxima: „Saepius locutum, nunquam me tacuisse poenitet” (Adesea regret că am vorbit, dar niciodată că am tăcut)¹⁸ preocupă cu prioritate persoana preotului, cel chemat să nu uite mesajul biblic: *Dacă vor tăcea aceștia, pietrele vor striga (Lc 19, 40)*. Esența misiunii este realizarea de pași siguri pe drumul dobândirii desăvârșirii, colective și personale. Pentru obținerea acestui deziderat opțiunea de *a zice* sau *a tăcea* devine o calitate cu un impact, deseori, decisiv.

4. Păstorul de suflete trebuie să știe compătimi și pentru toți să se roage

Ab initio, preoția are o arie de manifestare cuprinzătoare. Suprafața de acțiune poate fi limitată administrativ, niciodată duhovnicește. Mandatul preotului este de a fi printre oameni și pentru oameni, de a înțelege ceea ce e omenesc, dar și de a susține umanul spre aspirația sa divină. *Fecistinos ad te Domine et inquietum est cor nostrum donec requiescat in Te (Ne-ai făcut pentru Tine Doamne și neliniștit este sufletul nostru până ce se va odihni întru Tine)*¹⁹.

Apropierea păstorului de fiecare membru al turmei cuvântătoare este una din regulile de bază ale pastorației, preluată și trăită ca unul din sensurile preoției. Aproape de griji și bucurii, alături la necazuri și la depășirea lor, pentru ei și pentru mântuirea lor, sunt idealuri sau etape pe care preotul le are în „fișa postului”.

¹⁶ Abatele Dubois, *Practica zelului preoțesc sau mijloace pentru a face slujba preoțească stimată și rodnică*, Galaxia Gutenberg, Târgu Lăpuș, 2007, p. 75.

¹⁷ Sfântul Grigorie cel Mare (Dialogul), *op. cit.*, p. 55.

¹⁸ Publilius Syrus, *op. cit.*, p. 134.

¹⁹ Fericitul Augustin, *Scrieri alese, Confesiuni, Părinți și Scriitori Bisericești*, Vol. 64, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă al B.O.R., București, 1985, p. 63.

în „contractul” cu vocația și aspirațiile misiunii sale. Exemplul Sfântului Apostol Pavel este unul elocvent. Este o mărturie eficientă venită de la cel ce a declarat solemn: *De acum nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăiește în mine (Ga 2, 20)*. Privind spre pilda paulină, descoperim că pe el „legătura iubirii îl ține la fel de legat de înălțimile cele mari, ca și de josniciile cele tainice. Află putere, prin harul Duhului, la cele înalte, și înțelege, prin compătimire, slăbiciunea și nestatornicia celorlalți. De aceea zice: *Cine este slab și eu să nu fiu slab? Cine se smintește și eu să nu ard?*”²⁰. Compătimirea este o fațetă a dragostei care arde, care dă impresia că se consumă, dar, în realitate, ea este și combustibil și lumină. Cu cât există și produce efecte, cu atât este mai valoroasă, mai eficientă. „Trăirea suferințelor și a încercărilor în cheie eshatologică devine prilej de biruință”²¹. Apoi compasiunea sinceră ilustrează latura vizibilă a dragostei de semenii, alimentată și filtrată din/ prin iubirea de Dumnezeu. „Iubirea atinge înălțimile cele mari, atunci când se apleacă cu milostivire asupra necazurilor celor de jos. Și cu cât cineva se apleacă cu bunăvoință asupra slăbiciunilor altora, mai ales câștigă pe cele înalte. Aceasta este măsura puterii de înălțare spre cele înalte”²².

Această formă de dragoste activă este dublată, susținută și înnobilită de puterea rugăciunii. A rugăciunii pentru toți. Dacă a asculta of-ul cuiva este cel mai la îndemână și universal gest de compasiune, a te ruga pentru cineva este primul pas spre reviriment, spre liniștire. O prioritate a strategiei în cauză este capacitatea de a se ruga a preotului, însușirea sa de fervent rugător fiind una de substanță și care, la rândul ei, alimentează mediul propice de desfășurare și de eficientizare a procesului duhovnicesc. „Unui om sfânt, pregătit pentru o viață în Dumnezeu, îi ajunge rugăciunea, puține cuvinte și lacrimi, pentru a dobândi lesne ceea ce își dorește de la Dumnezeu”²³. Indiferent din ce unghi am privi această problematică a progresului în viața duhovnicească, rugăciunea, precum și înțelepciunea de a folosi roadele ei rămân repere de necontestat.

„Ești teolog în măsura în care te rogi și te rogi în măsura în care ești teolog, sintetiza Evagrie Ponticul. Sfântul Siluan Atonitul, preluând această formulare, a nuanțat-o, afirmând: Dacă ești teolog, rugăciunea ta este curată; dacă rugăciunea ta este curată, tu ești teolog”²⁴.

---

²⁰ Sfântul Grigorie cel Mare (Dialogul), *op. cit.*, p. 58.

²¹ Conf. Dr. Adrian Lemeni, „Asumarea vieții ca dar al lui Dumnezeu în contextul morții spirituale a societății contemporane”, în vol. *Sensul vieții, al suferinței și al morții*, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2008, p. 210.

²² Sfântul Grigorie cel Mare (Dialogul), *op. cit.*, p. 58.

²³ Eliane Poirot, *Ilie Proorocul, arhetipul monahului*, Ed. Anastasia, București, 1999, p. 82.

²⁴ Giuseppe Manzoni, *La spiritualita della Chiesa ortodossa russa*, Ed. Dehoniane, Bologna, 1993, p. 523.

Sfântul Vasile cel Mare face o afirmație de mare curaj ce implică o mare responsabilitate din partea celui ales să conducă, să îndrume: „preotul nu este nimic altceva decât cel care ține locul Mântuitorului și mijlocește între Dumnezeu și om și oferă lui Dumnezeu mântuirea celor care i s-au încredințat lui”²⁵. Mijlocirea și oferirea în cazul de față sunt acțiuni unde rugăciunea are rolul preponderent.

5. Preotul trebuie să fie prieten prin smerenie cu cei buni și prin râvna dreptății să se împotrivescă celor răi

Toate lucrările preotului trebuie să fie bine fundamentate. Sunt riscante experimentele. Misiunea și ținta preoției transcend viața pământească. Niciodată preoția nu cochetează cu dușmănia. Răutăciosul, ignorantul, contrarul de azi poate fi prietenul, omul de bază de mâine. Omul este supus... schimbării.

Întreaga misiune a Mântuitorului Hristos a fost una ce a vizat schimbarea nu de fațadă, ci structural, nu de ochii lumii, ci pentru mântuirea acestei lumi. Sfinții Lui au fost și au rămas *prieteni* (In 15, 14) și *casnici ai Lui* (Ef 2, 19). Prietenia reciprocă dintre Iisus Hristos și sfinți s-a fundamentat și alimentat cu smerenie.

„Păstorul de suflete trebuie să fie prieten cu cei buni și să se ridice prin râvna dreptății împotriva păcatelor celor răi. Nu trebuie să se înalțe mai sus decât cei buni!... Să nu țină seama de demnități, dar să aibă despre sine o cinstire care să-l facă să se socotească egal cu credincioșii care împlinesc cele bune”²⁶. Fiind în mijlocul tuturor și având pentru toți același scop, preotul are totuși mijloace diferite pentru a gestiona situația celor buni, dar și pentru a trata problemele iscate în mediul celor depărtați de bine. Ceea ce dă o notă aparte pastorației este atitudinea față de cei ce nu sunt cumsecade sau nu mai sunt buni. Pentru îndreptarea lor preotul nu va crea și susține dispute personale, ci, valorificând râvna dreptății, se va orienta direct și intens contra păcatelor celor răi. Aceștia vor fi priviți și tratați nu ca niște răi iremediabili, ci ca potențiali membri din grupul celor buni.

Metodologia folosită în ambele situații va fi bazată și marcată de smerenie, însușire „prin care creștinul își măsoară propria neputință cu infinitatea dumnezeiască”²⁷. Interesul va fi direcționat pe „produsul finit”, nefiind hotărâtor bilanțul făcut după parcurgerea vreunei etape considerate de referință. Dragostea față de turma încredințată va avea întotdeauna ca asociat de nădejde smerenia, iar în tandemul acesta nu sunt permise sincope. S-a constatat că uneori, „păstorul,

²⁵ Sfântul Vasile cel Mare, *Asceticele*, Părinți și scriitori bisericești, nr. 18, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1989, p. 514.

²⁶ Sfântul Grigorie cel Mare (Dialogul), *op. cit.*, p. 60-61.

²⁷ Makarios Simonopetritul, *Triodul explicat. Mistagogia tipului liturgic*, Ed. Deisis, Sibiu, 2008, p. 56.

chiar pentru că este mai mare peste alții, devine trufaș în inima sa. Porunca e continuă ispită. Aceasta fiindcă toate îi stau la îndemână, toate i se împlinesc repede după dorință, toți supușii îi aduc laudă faptelor celor bune pe care le-a săvârșit. Nimeni nu are îndrăzneala să i le contrazică. Din contră, adesea laudă și ceea ce trebuie osândit. Lingușit și înșelat, nu mai reușește să înțeleagă; și, mai rău, nu reușește a fi înțeles²⁸. De remarcat cum se denaturează climatul pastoral. Cei încredințați își pierd calitatea de păstoriți, adică bine îngrijiți și onest tratați. Ei devin supuși. Lipsa smereniei în tratament bulversează ierarhia valorilor. Mândria pervertește, înveninează și otrăvește, chiar, relațiile inter-umane. Păstorul stăpânit de ea se autodistruge. La aceasta Sfântul Isaac Sirul recomandă: „Sârguiește-te să intri în cămara ta dinlăuntru și vei vedea cămara cerească... Scara Împărăției e ascunsă înlăuntru tău, în sufletul tău. Spală-te, așadar, de păcat și vei descoperi treptele pe care să urci²⁹”.

„Puterea conducerii e bună pentru acela care știe să o deprindă și să o stăpânească. Deprinde puterea acela care știe să stea mai sus decât greșelile altora, dar, în ciuda acelor greșeli, știe să se apropie de ei, socotindu-se ca unul egal cu ei³⁰. Încă o dată se adevărește că „arta artelor și știința științelor³¹, preoția, nu este destinată oricui. Vocația pentru ea este o coordonată niciodată de neglijat. Altfel, *veniți, binecuvântații Tatălui Meu (Mt 25, 34)*... se transformă în *duceți-vă de la Mine blestemaților (Mt 25, 41)*...”

„E necesar să păstrăm smerenia în inimă, iar în fapte disciplina. Dar între acestea trebuie să existe raportul convenit, ca nu cumva, în timp ce se manifestă o îngăduință prea mare, să se piardă puterea disciplinei, și câtă vreme păstorul este cu mâneca prea largă, să ajungă să nu mai poată stăpâni viața credincioșilor cu îndatorirea disciplinei³²”.

Preocuparea pentru ca cei cumsecade să se conserve între aceeași parametri nu este una limitată după cum nici asaltul strategic asupra celor ce nu frecventează binele sau îl vizează, denaturându-l, nu este desfășurat inegal și inconstant. Din toată această zbatere este imperios necesar să iasă la iveală echilibrul păstorului, preotul fiind cel care simte, crede și mărturisește că în misiunea sa trebuie „să fie iubire, dar nu slăbiciune, să fie asprime, dar nu de aceea care duce la disperare; să fie râvnă, dar care să nu pedepsească fără măsură; să fie milostivire, dar care să nu cruțe mai mult decât este necesar³³”.

²⁸ Sfântul Grigorie cel Mare (Dialogul), *op. cit.*, p. 62.

²⁹ Makarios Simonopetrul, *op. cit.*, p. 57.

³⁰ Sfântul Grigorie cel Mare (Dialogul), *op. cit.*, p. 63.

³¹ Sfântul Grigorie de Nazianz, „Cuvânt de apărare pentru fuga în Pont”, în *Despre preoție*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1998, p. 181.

³² Sfântul Grigorie cel Mare (Dialogul), *op. cit.*, p. 65.

³³ *Ibidem*, p. 67.

Sfântul Grigorie cel Mare (Dialogul) (II). Exigențe pastorale

6. Păstorul trebuie să dea dovadă de echilibru în ceea ce privește viața lăuntrică și activitățile exterioare

Revine echilibrul din nou în centrul atenției. Viața pastorală având un vast teren de activitate, cel investit cu responsabilitatea de păstor, trebuie să confirme că investiția în sine nu este falimentară. Direcțiile de acțiune fiind numeroase, unele chiar inedite, cel chemat are obligația să confirme că nu întâmplător este el acolo. Dar pentru a fi și a reuși acolo preotul trebuie să fie un depozitar responsabil, un profesionist în „managementul și marketingul” calităților.

„Statura duhovnicească a preotului este dată de modalitatea în care și-a înțeles rostul său, de felul cum și-a descoperit și și-a urmat vocația, precum și de suma calităților cu care s-a înveșmântat. Înșușirile cu care s-a făcut cunoscut și cu care dorește să-și înobileze misiunea se cer mereu alimentate de acel crez paulin: *Iată, vin să fac voia Ta, Dumnezeule (Evr 10, 9)*”³⁴. Fiind omul tuturor, el are datoria să demonstreze că se pregătește, are un plan de lucru bine gândit și realist, este curajos și tenace. Având ca obiective pregătirea pentru viața veșnică și dobândirea ei, păstorul nu uită nici viața trecătoare, cu cele două medii ale ei, ale căror pregătire și strategii sunt vitale în realizarea obiectivelor majore afirmate mai sus.

„Așa trebuie să fie conducătorul de suflete încât nicidecum activitatea din afară să nu-i stingă și să-i mortifice grija pentru viața interioară. Dorința de a se închide și izola într-o viață de rugăciune nu poate îndepărta pe păstor de la problemele vieții zilnice”³⁵. Cele două componente ale vieții terestre au abordări diferite, dar complementare. Viața interioară cu ordinea și bogăția ei devine sursă de orientare sănătoasă în viața exterioară, suport solid pentru diversele întreprinderi reclamate de mediul pastoral.

La un anumit moment interesul pentru o latură sau alta poate fi prioritar, dar niciodată nu este ignorată sau eliminată componenta de pe locul secund. Parafrazând o sintagma cunoscută, putem spune că succesul pastoral exterior, în stabilitatea și curăția vieții interioare, se ascunde. Trăirea exclusivă a unei laturi, fie lăuntrică, fie exterioară, nu este benefică. „Un păstor care trăiește numai zile de sărbătoare, nu este păzitorul cel mai indicat al turmei Domnului, după cum o viață de sfințenie întinată de fapte pământești e un aur care se întunecă. Culoarea cea mai frumoasă se schimbă atunci când unii păstori își pierd cinstea purtării lor”³⁶. Idealul acestei pendulări, arta de a ști sau a intui măcar opțiunea momentului prezintă pentru păstor, elemente de reflecție, dar și rezolvări.

³⁴ Pr. Lect. Dr. Mihai Iosu, *Duhovnicul. Vocație, formație și misiune*, Ed. Universității „Lucian Blaga”, Sibiu, 2009, p. 58-59.

³⁵ Sfântul Grigorie cel Mare (Dialogul), *op. cit.*, p. 67-68.

³⁶ *Ibidem*, p. 69-70.

7. Preotul să se străduiască a face ceea ce este bine plăcut

Creștinul în general, iar preotul prin excelență nu sunt oamenii care să trăiască, exclusiv și intensiv, clipa. Creștinul este omul perspectivei. Prezentul este trăit în speranța de a fi înnobilit, ca apoi, în perspectivă, el să reprezinte o bază solidă, un mijloc eficient sau un factor mobilizator, benefic, cu o traiectorie utilă și constructivă, asemeni unei tradiții sănătoase, care, prin tradiție, este ceva ce dăinuie, se actualizează, dar se și modernizează. „Dumnezeu nu poate să încredințeze turma Sa unor oameni care la vreme de încercare o părăsesc, pentru că nu-L iubesc pe Stăpânul oilor, ci numai aceluia care Îl iubesc din toată inima și din tot cugetul lor (cf. *Lc 10, 27*) și viața și-o pun pentru oi”³⁷.

„Păstorul de suflete trebuie să vegheze cu grijă pentru ca dorința de a plăcea oamenilor să nu-l preocupe într-o formă excesivă. Trebuie să aibă grijă ca nu cumva credincioșii să-l admire și să-l iubească mai mult pe păstor decât Adevărul”³⁸. Pentru aceasta în literatura de specialitate nu găsim formule de felul „relaxare pastorală”. Preotul aflat în mijlocul ariei de înrăurire, nereprezentându-se pe sine, nu poate ignora distanța dintre el și **EI**, dintre ceea ce trebuie să spună și să facă el, pe de o parte, și ceea ce primește și trebuie să înmulțească, sursa nemaifiind el. „Hristos lucrează prin mâna acestora (a preoților), întrucât ei fac toate gesturile sfințitoare și spun toate cuvintele și rugăciunile Lui și către **EI**, cu conștiința că slujesc Lui sau cu **EI**, și prin **EI**, Tatălui”³⁹. Simțind și promovând cu responsabilitate acest adevăr, preotul nu se pune neapărat la adăpost, într-o expectativă contraproductivă, ci se orientează corect, acționează cu maximă eficiență și nu se înalță pe sine, ci misiunea sa. La acest moment, cred că lecția de viață, dată de Sfântul Ioan Botezătorul, după Botezul Mântuitorului, poate și trebuie să fie un capitol de referință și reflecție pentru orice slujitor al altarului și al turmei. „Este un dușman neîmpăcat al lui Dumnezeu acela care, prin faptele cele bune pe care le face, dorește să fie iubit el de credincioși, în locul lui Dumnezeu”⁴⁰. Este lansat un avertisment serios celor contaminați de ipocrizie, carierism și căpătuială și care au văzut și trăiesc preoția ca fiind destinată numai lor și că, odată ajunși sus, diluează învățătura despre și cu **EI**, rămânând doar interesele egoiste și păgubitoare urmărite doar de el.

„Trebuie cunoscut că bunii conducători sufletești știu cât este de folositor să-și mențină buna comportare în afară. Știu că aceasta are puțința de a duce pe semen la iubirea lui Dumnezeu. Cu toate acestea, faima și simpatia nu trebuie să

³⁷ Pr. Nicolae Chifăr, *Teologie și spiritualitate patristică*, Ed. Trinitas, Iași, 2002, p. 163.

³⁸ Sfântul Grigorie cel Mare (*Dialogul*), *op. cit.*, p. 73.

³⁹ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 3, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1978, p. 148.

⁴⁰ Sfântul Grigorie cel Mare (*Dialogul*), *op. cit.*, p. 74.

Sfântul Grigorie cel Mare (Dialogul) (II). Exigențe pastorale

fie folosite pentru ca să fie iubiți păstorii. Mai curând să devină drum pe care să fie călăuzite inimile credincioșilor la iubirea lui Dumnezeu⁴¹. Cunoscând Modelul de la care vine și care promovează, la modul ideal, binele, adevărul și frumosul, preotului nu-i rămâne decât să apeleze la **EI**, să învețe de la **EI** și, urmându-L pe **EI**, să aducă maximum de folos turmei încredințate.

„Ia aminte, dar! Harul lui Dumnezeu te-a suit pe piscul cel mai înalt al slujirii preoțești. Ești puternic. Poți lega și dezlega sufletele... Poți, cu fărâma ta de trup, în care pâlpaie sufletul, poți pogorî pe Dumnezeu din ceruri, ca să te sfințească și să te mântuie și ca și tu, la rândul tău, să sfințești și să mântui pe credincioșii tăi. Sfințește-te, îndumnezeiește-te cu trupul lui Dumnezeu cât mai des. Sfințește și îndumnezeiește la fel și pe credincioșii tăi. Toată puterea aceasta este în mâna ta. Ți-a dat-o Dumnezeu⁴².”

8. Păstorul trebuie să știe că viciile se îmbracă în haina virtuților

Încredințat de sublimitatea misiunii preoțești, preotul de vocație nu evită sau nu marginalizează responsabilitățile acestei nobile lucrări. Fiind în mijlocul comunității, dar și pe culmile muntelui maiestuos al preoției, el se confruntă cu tot ce ține de demnitatea chemării și de dificultatea lucrării. Pot fi multe neajunsuri în împlinirea dezideratului pastoral, la capitolul lipsuri putându-se trece multe, dar niciodată climatul pastoral nu poate fi ocolit de încercări, acestea putând fi considerate o constantă a menirii preoțești. Demn de luat în seamă este și faptul că uneori factorii implicați mimează că se țin de regulile jocului și ceea ce rezultă nu are girul a ceea ce numim *fairplay*. „Păstorul de suflete trebuie să știe bine că viciile au fața nerușinată să se dea drept virtuți. Astfel, zgârcenia se ascunde adeseori sub numele de chiverniseală. Risipa se acoperă cu numele de dărnicie. Îngăduința dezordonată vrea să fie socotită blândețe... Felul pripit de a lucra, drept dibăcie iscusită⁴³.”

Calitatea care se pliază exact pe cerință este discernământul sau dreapta socoteală. Aici „intră, precis, tainic drămuite, și bunul simț și înțelepciunea și cuminența și voința, adăugate celor de mai sus. Nici una din virtuți nu e absolută – nici chiar adevărul –, doar iscusita cumpănire a multora ne poate ajuta să ne ferim nu numai de rele (aceasta-i destul de ușor), ci și de savantele boroboațe și sofisticatele erori⁴⁴.”

⁴¹ *Ibidem*, p. 75.

⁴² Pr. Dumitru Fecioru, prefață la Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfântul Grigorie de Nazianz, Sfântul Efrem Sirul, *Despre preoție...*, p. 18-19.

⁴³ Sfântul Grigorie cel Mare (Dialogul), *op. cit.*, p. 76.

⁴⁴ N. Steinhardt, *Jurnalul fericirii*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1991, p. 153.

La această înălțime a gândirii și acțiunii nu se ajunge ușor, dar, mai ales, menținerea la această amplitudine nu este facilă, la îndemână. „Ca și gustul care spune omului dacă mâncarea este bună sau nu, la fel și gustul spiritual, dacă este dezvoltat prin efort ascetic și rugăciune, îi permite să facă distincție între diferitele sale gânduri și impulsuri. Învăță diferența dintre bine și rău, între inutil și plin de interes, între modelele inspirate în imaginația sa creativă de arhetipurile celeste și fantezmagoriile diavolului”⁴⁵.

Darul deosebirii viciului de virtute ajunge, în pastorație, a fi la mare preț, cel care-l dobândește și-l șlefuește cunoscând gustul victoriei, al izbânzii cu mulți, foarte mulți învingători.

Partea a doua a tratatului de pastorație al Sfântului Grigorie, prin acest spectru larg de preocupări și direcții, de reflecție și de acțiune, pune la îndemână, atât metode, cât și mijloace de real sprijin pentru orice păstor de suflete, cu interes pentru cunoașterea corectă și continuarea lucrării preoțești și pasionat de demnitatea și responsabilitatea misiunii sale. Mesajul este accesibil. Conexiunile cu personaje și locuri biblice sunt lămuritoare. Bucuria împlinirii, pentru păstor, dar și pentru comunitate, este la dimensiuni greu de conturat.

„Sfaturile pastorale pe care Sfântul Grigorie Dialogul le-a dat... ne-au rămas și nouă, celor de azi, ca o sfântă moștenire. Aceste sfaturi își păstrează întreaga lor actualitate. Și atunci, ca și în timpurile noastre, munca preoțească era grea, fiindcă în multe suflete ale credincioșilor din acele timpuri stăpâneau aceleași patimi care stăpânesc și în sufletele credincioșilor din zilele noastre, mințile lor erau frământate de aceleași îndoieli ca și ale noastre, inimile lor erau cuprinse de aceleași dorințe după deșertăciunile lumii”⁴⁶. De aceea am considerat că această formă de *restitutio* este potrivită cu ceea ce ni se cere și noi putem oferi. Sfântul Grigorie cel Mare ne-a dat, iată, un mare exemplu. *Să luăm aminte!*

Abstract: *The chapter dealing with the life of the shepherd of men describes Saint Gregory's openness toward the multitude of ways of action and solutions that may be appropriated by the one summoned to know, guide and maintain the rectilinear trajectory of a mission coming from above. Several opportunities are highlighted which come to develop unthinkable powers in the re-organization and re-orientation of the speaking flock, the purpose being to achieve the redeeming eternity through an exemplary life on earth.*

---

⁴⁵ Episcop Kallistos Ware, *Ortodoxia, calea dreptei credințe*, Ed. Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 1993, p. 123-124.

⁴⁶ Pr. Asist. Dr. Alexandru Moisiu, *Sfaturi omiletice și pastorale...*, p. 118.